

Strategische Kadernotitie Arbeidsmigratie

*Wie van zijn moeder erft
dat hij niet ginder sterft,
maar hier,
is een van ons.*

Uit: Zeven Poorten, Wiel Kusters

mei 2013

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Procesbeschrijving
3. Maatschappelijke context
4. Visie op arbeidsmigratie
5. Rol van de Provincie
6. Selectie van Provinciale prioriteiten
 - 6.1 Huisvesting arbeidsmigranten
 - 6.2 Integratie en taal
 - 6.3 Kennis en beeldvorming
 - 6.4 Arbeidsmarkt
7. Vervolgaanpak
8. Financiën

1. Inleiding

Het onderwerp arbeidsmigratie is steeds vaker te horen in de media en in het gesprek van alledag. Helaas is de aanleiding vaak negatief, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van malafide uitzendbureaus, van uitbuiting of slechte huisvesting van buitenlandse werknemers. Veel mensen staat ook de problematische integratie van eerdere groepen migranten nog voor ogen en velen vrezen (vooral in deze tijden van crisis) dat autochtone Nederlanders worden verdrongen op de arbeidsmarkt.

Minder belangstelling is er voor de stevige bijdrage die arbeidsmigranten en expats leveren aan de economie. Dat is opvallend, want Limburg heeft goede redenen om hieraan bijzondere aandacht te geven. Nu al werken hier vele duizenden arbeidsmigranten. Zij verhogen het bruto regionaal product en daarmee de welvaart van de regio. De economische ambities dragen eraan bij dat in de toekomst velen zullen volgen, vooral omdat de autochtone beroepsbevolking de komende decennia sterk gaat dalen. Dat geldt zeker nu werknemers uit de EU zich sinds enkele jaren vrij mogen bewegen op de Europese arbeidsmarkt.

Daarmee dringt zich een dilemma op. De Limburgse economie heeft behoefte aan buitenlandse arbeidskrachten (deels extra handen, deels extra hoofden), terwijl het draagvlak in de samenleving en de noodzakelijke voorzieningen daar (nog) niet op zijn afgestemd. Tot dusver heeft de Provincie zich maar beperkt met arbeidsmigratie beziggehouden. Op verzoek heeft zij op onderdelen bijgedragen aan de oplossing van concrete knelpunten. Zo is de informatievoorziening en dienstverlening aan expats versterkt en zijn gemeenten geadviseerd over de huisvesting van grote groepen arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa (MOE-landers). Nu echter steeds duidelijker wordt dat arbeidsmigratie een blijvend fenomeen is, met vele samenhangende maatschappelijke opgaven, is een strategische koersbepaling op zijn plaats. Kernvraag daarbij is: *hoe kan arbeidsmigratie zo worden benut en ondersteund, dat het de koers en ambities van Limburg versterkt?*

Om te achterhalen waar de prioritaire vraagstukken liggen en welke rol de Provincie zou kunnen spelen, is de dialoog gezocht met vele organisaties en partijen, zoals beschreven in paragraaf 2. Vervolgens is in deze notitie de maatschappelijke context van het vraagstuk beschreven (paragraaf 3), waarna is weergegeven vanuit welke visie (paragraaf 4) en rolopvatting (paragraaf 5) de Provincie te werk gaat. Paragraaf 6 beschrijft voor welke onderwerpen en op welke wijze de Provincie in deze coalitieperiode haar bijdrage wil leveren. Daarbij is vooral ook collegebreed gekeken naar mogelijkheden om in lopende beleidsthema's en dossiers meer en gericht aandacht te besteden aan de gekozen prioritaire vraagstukken. Paragraaf 7 brengt het vervolgtraject in beeld, waarna wordt afgesloten met een financiële paragraaf.

Arbeidsmigranten zijn in dit kader gedefinieerd als arbeidskrachten die uit het buitenland hier komen wonen en werken; hetzij voor kortere (seizoensarbeiders) of voor langere duur. Om binnen deze groep onderscheid te maken, worden hoger opgeleide kenniswerkers soms apart aangeduid als 'expats'.

2. Procesbeschrijving

Arbeidsmigratie komt op veel plekken in de samenleving tot uiting. Veel partijen hebben belangen en verantwoordelijkheden. Dat maakt het complex om de beste inzet voor een provinciale overheid te duiden. Want welke van de vraagstukken is het meest relevant, welke is het meest urgent en waar kan de (provinciale) overheid überhaupt een zinvolle bijdrage leveren?

Om een antwoord op deze vragen te vinden is in aanloop naar de strategische notitie eerst de beschikbare kennis geïnventariseerd. Op nationaal en regionaal niveau is de laatste jaren de nodige informatie over aantallen arbeidsmigranten, hun achtergronden en wensen gerapporteerd (onder meer door Wonen Limburg en diverse Limburgse gemeenten, Universiteit Maastricht); dit cijfermateriaal is op diverse plaatsen in deze strategische notitie benut.

Cijfers zijn echter maar een deel van het verhaal; minstens zo belangrijk zijn de ervaringen die Limburgse partijen zelf hebben opgedaan. Het meest in het oog springend is de samenwerking in Noord-Limburg, waar 10 gemeenten in april 2011 gezamenlijk een intentieverklaring hebben getekend. Vervolgens zijn zij met woningcorporaties, werkgevers, werknemers, uitzendbureaus, welzijnsinstellingen, Kamer van Koophandel, GGD, Provincie en de Poolse gemeenschap via 8 thematische werkgroepen aan de slag gegaan met 'het belang van arbeidsmigranten', onder de noemer 'Kerkeböske-overleg'. Hun ervaringen vormen een bron van kennis voor het bepalen van de Provinciale prioriteiten.

In Noord-Limburg gaat het daarbij vooral om arbeidsmigranten die laagbetaalde banen vervullen. Op andere plaatsen wordt ook ervaring opgedaan met kenniswerkers (expats), met functies voor hogeropgeleiden. Zo heeft het Knowledge Centre for International Staff (KCIS) van de Universiteit Maastricht ervaring met de praktische ondersteuning van buitenlandse medewerkers die een aanstelling krijgen aan de universiteit, zodat ze zich snel op hun plek voelen in Limburg.

De Provincie heeft de kennis en ervaring van de maatschappelijke partijen benut om scherpte te krijgen in wenselijke Provinciale prioriteiten. Daartoe is op 7 januari jl een Focusforum Arbeidsmigratie georganiseerd. Maatschappelijke organisaties, overheden, vertegenwoordigers van arbeidsmigranten en werkgevers gingen in dialoog over de meest urgente vraagstukken en de rol die de Provincie hierbij zou kunnen spelen. Belangrijke conclusies die daarbij zijn getrokken zijn:

- Arbeidsmigratie is een blijvend verschijnsel, het hoort bij het Europa en de wereld van nu;
- Maatschappelijke opgaven moet voortvarend worden opgepakt; 'tempo' en sturing op uitvoering is essentieel om de voorsprong op buurlanden vast te houden. Sommige onderwerpen, zoals huisvesting, moeten vroegtijdig starten, vanwege lange doorlooptijd van projecten;
- Prioritaire onderwerpen zijn benoemd (wonen/huisvesting, imago/beeldvorming, kennis en informatievoorziening, arbeidsmarkt/onderwijs, integratie) waarbij ook is aangegeven hoe de Provincie een rol kan spelen om partijen te helpen hun verantwoordelijkheid op te pakken;
- Dé arbeidsmigrant bestaat niet, het gaat om laagopgeleiden, expats, maar ook specifieke branches zoals de zorg; het is steeds zaak te zorgen voor de juiste match voor deelgroepen.

Ook tijdens het vierde Kerkeböske-overleg van 31 januari jongstleden was de mogelijke inzet van de Provincie een van de gespreksthema's. Zo hebben de kennis en ervaring van vele partijen aan de basis gelegen van deze strategische notitie.

Naast de inhoudelijke prioriteiten is het ook van belang welke bestuurlijke prioriteiten door verschillende partijen binnen Provinciale Staten worden ondersteund. Daarom zijn, vooruitlopend op de voorliggende

notitie en het bijbehorende politieke debat, op 8 januari en 8 februari oriënterende gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van de Statenfracties over hun prioriteiten en de rol die zij voor de Provincie zien weggelegd. De inventarisaties hebben de basis gelegd voor de keuzes in deze strategische notitie, zowel waar het gaat om de visie (4), de ondersteunende, selectieve rol (5) als de keuze voor prioritaire thema's en de inzet van de Provincie daarbij (6).

3. Maatschappelijke context

Vanuit drie invalshoeken is weergegeven in welke maatschappelijke context het thema arbeidsmigratie kan worden geplaatst.

Toenemende behoefte aan handen en hoofden van buitenaf

De Provincie Limburg heeft de ambitie om Limburg onderdeel te laten zijn van een topeconomische regio in Europa. Daarvoor wordt onder meer geïnvesteerd in ontwikkeling van Limburgse topsectoren, met name in campusvorming en valorisatie van kennis. Essentiële randvoorwaarde om de ambities te verwezenlijken en de investeringen te laten renderen is de beschikbaarheid van voldoende en voldoende gekwalificeerde arbeidskrachten, om als handen en hoofden voor de Limburgse bedrijven te dienen. Het RAIL onderzoek¹ maakt duidelijk dat deze beschikbaarheid snel een knelpunt gaat vormen. De huidige ervaring van de werkloosheid ten spijt, zal onder invloed van de demografische ontwikkeling binnen enkele jaren een tekort van tienduizenden werknemers ontstaan, naar verwachting circa 32.000 banen in 2016. Het gaat dan niet alleen om hoogopgeleide kenniswerkers; de grootste gaten ontstaan op MBO-niveau. Op de langere termijn zijn de vooruitzichten nog alarmerender: de komende dertig jaar zal de Limburgse beroepsbevolking door de demografische ontwikkeling met bijna 30 procent teruglopen. De behoefte aan handen en hoofden van buitenaf is duidelijk.

Sterke veranderingen in (arbeids)migratie

In deze eeuw is de migrantenstroom vanuit traditionele herkomstlanden naar Nederland afgenomen en vervangen door de 'moderne migratie'. Inmiddels is arbeid het grootste argument voor immigratie en ook de immigratie voor studie zit in de lift.² Dit komt vooral door de aansluiting van de 10 Midden- en Oost Europese (MOE) landen bij de EU in 2004, gekoppeld aan het openstellen van de Europese arbeidsmarkt. Nederland is met zijn relatief lage werkloosheid en hoge salarissen een aantrekkelijk land om in de werken; inmiddels wonen er in Nederland naar schatting ruim 300.000 'nieuwe' Europeanen uit Midden – en Oost Europa en ook is er een toename van de arbeidsmigratie vanuit Zuid-Europa. Vanaf 2014 worden ook meer Bulgaren en Roemenen verwacht, in verband met het opengaan van de grenzen voor arbeidsmigratie voor deze landen. Naast de 'ongereguleerde' arbeidsmigratie op de Europese arbeidsmarkt, is er de laatste jaren ook meer nadruk gekomen op het werven van hoogopgeleide expats van binnen en buiten de Europese Unie, het zogenaamde 'managed migration'. De immigratie in de laatste decennia van de vorige eeuw hebben in deze provincie relatief beperkte invloed gehad. De moderne migratie daarentegen manifesteert zich stevig. Naar schatting werken er momenteel 40.000 tot 50.000 buitenlandse werknemers in Limburg.

¹ RAIL, 2012,

² SEO, 2012

Naast de 15.000 grenswerkers³ gaat het om ongeveer 30.000 arbeidsmigranten uit vooral de MOE-landen⁴. Zij verrichten vaak laaggeschoold maar ook steeds meer middelbaar geschoold werk, vooral in de landbouw, metaal, bouw, logistiek en voedingsindustrie. Het grootste deel van hen bevindt zich in Noord-Limburg, maar ook Midden- en Zuid-Limburg herbergen duizenden arbeidsmigranten. Daarnaast zijn er ongeveer 4.000 expats (afkomstig uit Europa en daarbuiten) die vooral werken bij universiteit, hogescholen en multinationals. Zo is op dit moment 25 % van het personeel en 35 % van de wetenschappelijke staf van de Universiteit Maastricht arbeidsmigrant en komen er hier jaarlijks 300 nieuwe expats bij.

De verwachting is dat het aantal arbeidsmigranten de komende jaren verder zal toenemen, maar in welke mate is onduidelijk. Een grote toename confronteert de Limburgse samenleving met nog meer vraagstukken over voorzieningen en integratie. Maar ook de andere zijde is mogelijk: de moderne arbeidsmigranten en expats kunnen, anders dan de traditionele allochtoon uit de vorige eeuw, relatief gemakkelijk terugkeren naar het land van herkomst (en ze doen dat ook), of doorschuiven naar een ander (Europees) land. Mochten de moderne arbeidsmigranten plotseling verdwijnen, bijvoorbeeld omdat de randvoorwaarden in andere landen beter worden, dan zal dat een stevige klap opleveren voor de Limburgse economie.

Hoe verhoudt de problematiek van werkzoekenden zich tot het aantrekken van arbeidsmigranten?

De verwachte tekorten op de arbeidsmarkt lopen de komende jaren in diverse sectoren dusdanig op dat alle inspanningen erop gericht moeten zijn mensen naar deze sectoren te leiden. Dit betekent in eerste instantie het geschikt maken van het eigen arbeidspotentieel dat nu aan de kant staat; deze match vindt niet vanzelf plaats. Primair ligt hier een taak voor de gemeenten, maar ook de Provincie Limburg vindt dit van groot belang. Zij ondersteunt hierin actief door middel van een Scholingsfonds voor werkenden en werkzoekenden, door extra aandacht te geven aan bevordering instroom van 50+'ers en door te investeren in Social Return On Investment. Ook wordt er momenteel een Limburgs Techniekplan opgesteld, waarin concrete acties worden uitgewerkt om meer mensen toe te leiden naar techniek. Hierin is specifiek aandacht voor zijinstroom (m.n. werkzoekenden). Voor de topsectoren geldt eveneens dat er concrete acties voor deze doelgroep worden opgenomen in de uitvoeringsprogramma's van de Human Capital Agenda's.

Het activeren en geschikt maken van het onbenut arbeidspotentieel laat onverlet dat er een kwantitatieve en kwalitatieve mismatch is en zal blijven bestaan op de Limburgse arbeidsmarkt, zeker in het licht van de demografische ontwikkelingen. Het aantrekken van arbeidsmigranten en expats zal aanvullend nodig zijn. De Limburgse ondernemers maken nu al gebruik van hun recht (binnen de wettelijke kaders) om geschikte buitenlandse arbeiders te werven, vooral uit de Europese landen waarmee een vrij verkeer van arbeid is afgesproken. De Provincie wil graag het gesprek aangaan met Limburgse partners om te stimuleren dat Limburgs arbeidspotentieel niet over het hoofd wordt gezien. De geschiedenis leert echter dat het onverstandig is om niet te investeren in de integratie van hen die ook hun toekomst hier willen opbouwen⁵. Bij het ondersteunen van arbeidsmigratie richt de Provincie zich op die groepen die de tekorten op de Limburgse en euregonale arbeidsmarkt aanvullen en op hen die ook voor langere tijd de Limburgse samenleving willen versterken.

³ De grensarbeiders worden binnen dit kader verder buiten beschouwing gelaten

⁴ Wonen Limburg, 2012

⁵ Tijdelijke commissie Lessen Uit Recente Arbeidsmigratie, Eindrapport 'Arbeidsmigratie in goede banen', 2011

Worstelen met integratie

Nederland is in het verleden niet altijd goed in staat gebleken migranten snel en blijvend te integreren op de arbeidsmarkt en in de samenleving. In 2011 heeft de tijdelijke commissie Lessen Uit Recente Arbeidsmigratie (LURA)⁵ geconcludeerd dat Nederland ook nu weer tekort schiet in het 'in goede banen' leiden van de (blijvende) toestroom van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost- Europa. De commissie wijst onder meer op het grote aantal malafide uitzendbureaus, uitbuiting en soms schrijnende huisvestingssituaties van arbeidsmigranten. Zij heeft 29 aanbevelingen gegeven om negatieve effecten van arbeidsmigratie beter aan te pakken, waaronder:

- Betere informatievoorziening aan arbeidsmigranten over rechten en plichten;
- Het ontkoppelen van wonen (het beheer) en werk; wonen op het erf alleen onder strikte voorwaarden van veiligheid, kwaliteit en een gemaximeerde huurbedrag;
- Een gezamenlijk regionaal huisvestingsbeleid door provincies en gemeenten, onder andere om grote concentraties arbeidsmigranten te voorkomen;
- Versterken van de mogelijkheden voor tijdelijke huisvesting, o.a. door vergroten mogelijkheden voor short-stay en mid-stay verblijf.

Voortbouwend op rapportage van de commissie LURA pleitte de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) onlangs voor meer aandacht voor potentiële schaduwkanten van arbeidsmigratie zoals overlast voor de lokale en regionale bevolking⁶. De WRR wijst erop dat de negatieve situaties en slechte ervaringen met immigratie in het verleden, tot een tweedeling in de Nederlandse samenleving heeft geleid. Een deel van de bevolking wil migratie beperken, een ander deel ziet de voordelen ervan.

Ook Limburg kent zijn voorbeelden van uitbuiting, overlast en schrijnende huisvestingssituaties. En ook in de Limburgse samenleving is een tweedeling terug te vinden. Recent bevolkingsonderzoek door de Provincie⁷ toont aan dat ruim een kwart van de Limburgers negatief staat tegenover de aanwezigheid van arbeidsmigranten, de helft is neutraal en een kleine 20 % is positief. Slechts 17 % van de Limburgers beschouwt arbeidsmigranten als een economische kans. Meer dan 35 % ziet arbeidsmigratie als een bedreiging voor de Limburgse economie en banen, hoewel onderzoek aantoont dat geen substantiële verdringing op de arbeidsmarkt plaatsvindt². Bijna de helft van de Limburgers denkt dat arbeidsmigranten voor meer overlast en misdrijven zorgen, ondanks de boodschap van de politie dat daarvan geen sprake is.

De negatieve sentimenten tegenover arbeidsmigranten staan in schril contrast met de economische noodzaak om arbeidsmigranten ook voor de toekomst aan Limburg te binden. Een belangrijke sta-in-weg voor een betere integratie tussen MOE-landers en Limburgers vormt de taal; onderzoek door gemeente Peel en Maas toont bijvoorbeeld aan dat slechts 1 % van de Poolse gemeenschap goed Nederlands spreekt, terwijl 72 % wel interesse heeft om de taal te leren⁸.

Kenniswerkers hebben, door hun kennis of vaardigheid, een veel krachtiger onderhandelingspositie dan 'handenarbeiders' en zijn dus minder kwetsbaar voor uitbuiting. Goede informatievoorziening en dienstverlening, voldoende goede (tijdelijke) huisvesting en een gastvrije en aantrekkelijke leefomgeving zijn belangrijke randvoorwaarden om expats te binden.

⁶ WRR, In betere banen, 2012.

⁷ Provincie Limburg, Belevingsonderzoek arbeidsmigranten, 2013

⁸ Peel en Maas, 2012

4. Visie op arbeidsmigratie

Om meer samenhang, richting en slagkracht te creëren is een visie op arbeidsmigratie opgesteld, die leidend is voor de inzet van de Provincie op afzonderlijke deelthema's.

Het is de Limburgse ambitie om haar huidige economische positie uit te bouwen en met TTR-ELAT één van de drie Europese innovatieve, economische topregio's te worden. De toekomst van Limburg is daardoor onvermijdelijk verbonden met arbeidsmigratie. Enerzijds omdat een economische topregio voortdurend toptalent zal willen en moeten aantrekken om de vooraanstaande positie in de kenniseconomie te behouden. Anderzijds omdat sterke regio's in een Europa met vrij verkeer van werknemers kansen bieden en dus aantrekkelijk zijn voor arbeidsmigranten uit minder krachtige gebieden. Daarbij komt nog de demografische ontwikkeling in Limburg, die leidt tot een sterke daling van het arbeidspotentieel en dus ruimte voor werknemers van buiten de regio.

De economische positie en ambities, versterkt door de demografische ontwikkeling, verbinden Limburg nu en in de toekomst onvermijdelijk aan arbeidsmigratie.

Arbeidsmigranten en expats die komen meehelpen om de regionale ambities te verwezenlijken mogen er op rekenen op dezelfde manier behandeld te worden als autochtone Limburgers. Dat betekent dat voor hen onder gelijke omstandigheden dezelfde arbeidsvoorwaarden, arbeidsomstandigheden en voorzieningen gelden. Dat is meer dan alleen gastvrijheid, het is ook een fundamentele keuze om in de Limburgse samenleving geen onderscheid te laten ontstaan tussen verschillende groepen inwoners. En het is een kwaliteit en wervende kracht om als regio ook voor de langere duur aantrekkelijk te blijven en daarmee verzekerd te zijn van voldoende arbeidskrachten.

Limburg is gastvrij voor nieuwkomers die helpen de regionale ambities te verwezenlijken; zij mogen rekenen op gelijke arbeidsvoorwaarden, arbeidsomstandigheden als autochtone Limburgers en op adequate voorzieningen.

Het verleden heeft geleerd dat het noodzakelijk is om werk te maken van de integratie van arbeidsmigranten.⁵ Velen van hen blijken uiteindelijk toch zozeer met de nieuwe regio verbonden, dat zij er hun nieuwe leven opbouwen. Deelnemen aan de lokale gemeenschap en het spreken van de Nederlandse taal bevordert integratie, maatschappelijke binding en het welzijn van arbeidsmigranten en expats. Het is een verantwoordelijkheid van zowel de nieuwkomers als de bestaande Limburgse bevolking om daaraan bij te dragen. Daarbij zal er balans moeten bestaan tussen de aanwezigheid van arbeidsmigranten en de draagkracht van de lokale gemeenschappen om nieuwkomers te kunnen opnemen in de samenleving.

Een deel van de arbeidsmigranten zal in Limburg blijven wonen en dus onlosmakelijk onderdeel vormen van de Limburgse samenleving; integratie van deze blijvers is een belang en verantwoordelijkheid van zowel nieuwkomers als de Limburgse bevolking.

De vrije stroom van arbeidsmigranten en expats dient om de concurrentiepositie van Europa als geheel te versterken, om zo welvaart en welzijn te vergroten. Maar in deze doelstelling zit ook een begrenzing. Migratiestromen mogen de vitaliteit en het welzijn van zowel de 'ontvangende' als 'leverende' samenlevingen niet onevenredig aantasten. Zo mag arbeidsmigratie niet leiden tot verdringing van de autochtone bevolking van de arbeidsmarkt of tot een ongewenste druk op de sociale voorzieningen. En ook is het ongewenst dat de komst van arbeidsmigranten en expats naar Limburg de ontwikkeling in het

land van herkomst substantieel benadeelt. Limburg wil bijdragen aan een toekomst waarin er wederkerigheid en bestendigheid bestaat in de relatie tussen economische kerngebieden en perifere regio's en waarbij arbeidsmigranten en expats als ambassadeurs voor Limburg kunnen fungeren. Daarmee zal voorspoed in Limburg ook zijn uitstraling hebben naar andere regio's.

Migratie van arbeiders keert in zijn nadeel, wanneer de vitaliteit en welzijn van de samenleving in Limburg of in het land van herkomst onevenredig wordt aangetast. Limburg streeft op termijn een bestendige en wederkerige relatie na met gebieden van herkomst.

5. Rol van de Provincie

Vele partijen dragen op onderdelen verantwoordelijkheid voor het in goede banen leiden van arbeidsmigratie. Zo ligt er een verantwoordelijkheid bij arbeidsmigrant en expats zelf, om zich maximaal in te spannen om het verblijf in het gastland te laten slagen. Ondernemers hebben een verantwoordelijkheid in het zorgen voor normale arbeidsomstandigheden en verblijfsmogelijkheden voor hun medewerkers. Overheden hebben taken en bevoegdheden, bijvoorbeeld waar het gaat om de aanpak van malafide ondernemers. En van de Limburgerse samenleving mag worden verwacht dat zij welwillende nieuwkomers met de kenmerkende gastvrijheid ontvangen.

De Provincie heeft de wens om vanuit een integrale visie op arbeidsmigratie (zoals geformuleerd in paragraaf 4) haar bijdrage te leveren aan het in goede banen leiden van arbeidsmigratie in Limburg. De huidige situatie en de opgaven voor de toekomst rechtvaardigen dat de Provincie prioriteit geeft aan dit thema. Dit betekent echter zeker niet dat de Provincie een regisserende rol voor zichzelf ziet weggelegd. De praktijk in Noord-Limburg (het Kerkeböske-overleg) toont aan dat regie goed kan plaatsvinden vanuit samenwerking op lokaal niveau. De Provincie heeft ook geen directe wettelijke taak voor arbeidsmigratie (zie ook tabel 1). Maar de Provincie kan en wil vanuit haar specifieke positie, bevoegdheden en mogelijkheden op specifieke onderdelen andere partijen wel helpen om hun verantwoordelijkheid adequaat op te kunnen pakken. Een *selectief ondersteunende rol* dus, waarbij de visie richtinggevend zal zijn voor de wijze waarop deze bijdrage invulling krijgt. Uitgangspunt is dat daarvoor zoveel mogelijk bestaande instrumenten en bevoegdheden worden ingezet, maar dat de urgentie en het belang van het thema ook een extra ondersteunende inzet door de Provincie legitimeren.

6. Selectie van Provinciale prioriteiten

De Provincie wil een betekenisvolle bijdrage leveren aan een selectie van de meest urgente onderwerpen op een wijze die past bij haar ondersteunende en stimulerende rol. Tabel 1 geeft een - niet limitatieve - lijst van onderwerpen die binnen de arbeidsmigratie een rol spelen en geeft een indicatie van de verdeling van verantwoordelijkheden. De lijst maakt duidelijk dat verantwoordelijkheden over veel partijen zijn verdeeld. Voor sommige belangrijke onderwerpen (zoals kennis en beeldvorming) draagt helemaal geen partij directe verantwoordelijkheid.

Bij de keuze voor prioritaire onderwerpen en de invulling ervan is de dialoog met de omgeving een waardevolle inspiratiebron. Maar ook het belang voor het vestigingsklimaat is een belangrijke toetssteen. De onderwerpen 'huisvesting' en 'arbeidsmarkt' zijn in het regionaal overleg over arbeidsmigranten

prioritair genoemd. Wonen en arbeidsmarkt zijn ook al in het Provinciale coalitieakkoord opgenomen, als essentiële onderwerpen voor de kwaliteit van het Limburgse vestigingsklimaat met ingrijpende opgaven voor Limburg. De twee thema's komen dus ook als prioriteiten in dit beleidskader terug.

Tabel 1. Indicatief overzicht onderwerpen en verantwoordelijkheden tav arbeidsmigratie

Deelonderwerp	verantwoordelijkheden						
	rijk	provincie	gemeente	werkgever	arbeids- migrant	huisvester	overig
Huisvesting (aantal)	X	X ⁹	X	X	-	X	
Huisvesting (kwaliteit)	X	-	X	-	-	X	
Registratie	X	-	X	X	X	-	
Beeldvorming	-	-	-	-	-	-	
Integratie/taal	X	-	X	-	X	-	Lokale bevolking
Criminaliteit/overlast	X	-	X	-	X	X	Politie
Onderzoek/statistiek	-	-	-	-	-	-	CBS
Arbeidsmarkt/onderwijs	X	-	X	-	-	-	Onderwijsinstellingen, UWV
Informatievoorziening	X	-	X	-	-	-	
Arbeidsomstandigheden	X	-	-	X	-	-	Vakbonden

Aanvullend zijn twee thema's gekozen die veel partijen als cruciaal urgent zijn genoemd en die heel direct van invloed zijn op de keuze van mensen om zich te vestigen of te blijven. Het eerste thema is integratie en taalontwikkeling. Natuurlijk ligt hier een belangrijke verantwoordelijkheid voor met name de arbeidsmigrant zelf en de (lokale) bevolking. Maar een klein steuntje in de rug kan juist het verschil maken om mensen hun verantwoordelijkheid te laten nemen. De Provincie kan hieraan vanuit haar positie en vooral vanuit vele bestaande instrumenten en beleidsdossiers bijdragen. Tenslotte kennis en beeldvorming; een urgent thema dat geen directe eigenaar kent, maar wel bepalend is voor juist beleidskeuzes, goede informatievoorziening en de beeldvorming over arbeidsmigratie binnen en buiten Limburg. Als regionale en integrale overheid kan de Provincie hier vanuit een breed en onafhankelijk perspectief een substantiële toegevoegde waarde leveren die ten gunste komt aan alle partijen die bij de goede geleiding van de arbeidsmigratie betrokken zijn.

De Provincie selecteert hiermee dus de volgende prioriteiten:

1. huisvesting arbeidsmigranten;
2. integratie en taal;
3. kennis en beeldvorming;
4. arbeidsmarkt.

⁹ Bedoeld is de verantwoordelijk in het kader van de ruimtelijke ordening, niet specifiek voor arbeidsmigranten

6. 1. Huisvesting arbeidsmigranten

Het gebrek aan goede huisvesting voor arbeidsmigranten is één van de meest nijpende knelpunten. Dat komt natuurlijk allereerst door de plotselinge komst van duizenden MOE-landers, waarvoor niet zomaar passende huisvesting beschikbaar was en is. Om de ergste nood te lenigen hebben gemeenten voor oplossingen moeten kiezen die voor de lange duur ongewenst zijn. De Provincie heeft de gemeenten daarin ook ondersteund door, via de beleidslijn huisvesting arbeidsmigranten, mogelijke oplossingsrichtingen inzichtelijk te maken.

Voor een goed begrip van de huisvestingsproblematiek is het belangrijk om onderscheid te maken tussen arbeidsmigranten die komen voor:

- short-stay (enkele maanden); de focus is primair gericht op het in korte tijd verdienen van zoveel mogelijk geld. Vaak heeft een eenvoudige, goedkope logies-voorziening voorkeur, de binding met Limburg is beperkt;
- mid-stay (enkele maanden tot 5 jaar); zij weten vaak nog niet precies weten hoe lang ze zullen blijven, maar vragen, gelet op hun langere verblijf, om een wat hoger kwaliteits- en voorzieningenniveau en meer integratie in de samenleving;
- long-stay (meer dan 5 jaar); zij willen in principe in Nederland blijven en integreren; ze passen in het reguliere huisvestingsspoor, waarvoor onder meer het reguliere aanbod van woningbouwcorporaties ter beschikking staat.

De verblijfstijden zijn indicatief, belangrijker is de intentie waarmee men in Limburg verblijft.

De huidige situatie kent een aantal knelpunten:

- short-stay arbeidsmigranten verblijven onder omstandigheden die niet voldoen aan de basale randvoorwaarden of op plaatsen die op de langere duur niet voor verblijf geschikt zijn;
- in sommige gevallen komen arbeidsmigranten in een kwetsbare positie doordat werken en wonen direct aan elkaar gekoppeld zijn, soms met misstanden tot gevolg;
- mid-stay arbeidsmigranten verblijven op plaatsen die niet geschikt zijn voor langer verblijf, zeker niet als het gaat om kwetsbare groepen (zoals gezinnen met kinderen);
- de verschillen in aanpak tussen verschillende gemeenten biedt onduidelijkheid en onzekerheid voor (toekomstige) arbeidsmigranten, ondernemers en potentiële investeerders;
- er zijn te weinig goede huisvestingsmogelijkheden voor short- en vooral mid-stay arbeidsmigranten en expats, waardoor er ook geen 'wooncarrière' mogelijk is; het tekort aan huisvestingsmogelijkheden c.q. het gebrek aan alternatieven staat een slagvaardige aanpak van de andere knelpunten in de weg.

Vele partijen hebben verantwoordelijkheden om aan de oplossing van deze knelpunten te werken. De Provincie wil daarbij op twee onderdelen ondersteuning bieden. Op de eerste plaats wil de Provincie bijdragen aan het ontwikkelen van een coherent en gedeeld regionaal beeld over adequate huisvesting van verschillende groepen arbeidsmigranten. Op de tweede plaats wil de Provincie ondersteunen dat voldoende adequate huisvesting voor arbeidsmigranten wordt gerealiseerd, zodat voldoende doorstroming kan gaan plaatsvinden en het gewenste toekomstbeeld ook daadwerkelijk kan worden gerealiseerd.

1. regionale coherentie in adequate huisvesting van arbeidsmigranten

In de huidige situatie dwingt de praktijk met name bijgroepen MOE-landers tot keuzes in de huisvesting die voor de langere duur ongewenst zijn. Zo kan het voorkomen dat arbeidsmigranten langere tijd in Nederland relatief afgezonderd onder elkaar leven, zonder te integreren in de Nederlandse samenleving.

Verschillende gemeenten zijn op dit moment al bezig met het aanscherpen van hun eigen visie op het wonen van arbeidsmigranten. De Provincie wil met de regio het gesprek aangaan, gebruik makend van ideeën en ervaringen die er liggen, om een gedeeld beeld te ontwikkelen van het gewenste eindbeeld. Dit in de wetenschap dat de praktijk op de kortere termijn soms afwijkende keuzes noodzakelijk maakt. Voortbouwend op de in paragraaf 4 gegeven visie hanteert de Provincie hierbij enkele leidende principes:

- het voldoen aan wet- en regelgeving voor huisvesting is te allen tijde randvoorwaarde;
- het voorzieningenniveau mag in alle redelijk afgestemd zijn op deelgroepen (short-stay, mid-stay, long-stay), maar dient dan ook alleen daarvoor te worden gebruikt (geen midstay-verblijf op short-stay voorzieningen);
- voor mid-stay en long-stay arbeidsmigranten is integratie in de Limburgse samenleving gewenst; dat maakt verblijf in grotere groepen (op bijvoorbeeld vakantieparken of campings), afgezonderd van de Limburgse samenleving, ongewenst. In het terugdringen van ongewenste situaties gaat bijzondere aandacht uit naar kwetsbare groepen, zoals gezinnen met kinderen;
- wonen op het erf kan alleen onder strikte randvoorwaarden; een verplichte koppeling van wonen en werken is ongewenst, om te voorkomen dat werknemers in een uitbuitingssituatie terecht komen.

De Provincie realiseert zich dat kwalitatief onvoldoende huisvesting en uitbuiting van arbeidsmigranten door malafide uitzendorganisaties en werkgevers vaak in elkaars verlengde liggen. Om slechte huisvesting en tegelijkertijd oneerlijke concurrentie (met werkgevers die zich wel aan de regels houden) en slechte beeldvorming aan te pakken, is een adequate, integrale handhaving essentieel. Zo kan ook via dit spoor worden bijgedragen aan een gedeelde regionale insteek voor huisvesting. Als er in de regio initiatieven zijn om tot zo'n effectieve, integrale handhaving te komen, kan de Provincie hieraan steun verlenen, voor zover aansluitend bij haar specifieke regionale positie en expertise.

Welk doel streeft de Provincie na?

Een gedeeld regionaal beeld over de adequate huisvesting van arbeidsmigranten

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

- stimuleren en benutten van regionaal debat over de gewenste huisvesting van arbeidsmigranten in Limburg;
- verankeren van de ruimtelijke consequenties van de huisvesting van arbeidsmigranten in regionale visies wonen en leefbaarheid / POL en via bijstelling van de beleidslijn 'huisvesting arbeidsmigranten', na het doorlopen van regionale dialoog;
- gemeenten desgevraagd adviseren en ondersteunen bij concrete ruimtelijke vraagstukken en het realiseren van quick wins;
- ondersteunen gemeenten in integrale interventieaanpak malafide praktijken.

2. Realisatie adequate huisvesting

In heel Nederland is er een groot gebrek aan de mid-stay verblijfsmogelijkheden, niet alleen voor arbeidsmigranten en expats, maar bijvoorbeeld ook voor groepen als gescheiden ouders, studenten, (alleenstaande) verblijfsgerechtigden en personen die vanuit zorg of detentie naar de woningmarkt gaan. Limburg biedt kansen om op korte termijn voortvarend met de realisatie van nieuwe huisvestingsmogelijkheden aan de slag te gaan. Door demografische en maatschappelijke ontwikkelingen ontstaat er onder meer aanbod van leeg vastgoed en incurante woningen. Wanneer deze voor short- en vooral mid-stay huisvesting worden ingericht, kan oplossing worden geboden voor

woonurgente doelgroepen, waaronder arbeidsmigranten. Ook kan huisvesting worden ontwikkeld voor mid-stay kenniswerkers die op zoek zijn naar huisvesting in het hogere prijssegment.

Ondernemers, woningbouwcorporaties en gemeenten hebben ideeën om de realisatie van nieuwe huisvesting op te pakken. Dat vraagt dan wel om sluitende business cases en afdekking van risico's. Zeker in de huidige economische situatie (met de terughoudende opstelling van de banken) blijft er na inbreng van alle partijen vaak nog een restpost, soms in de vorm van risico's, die voortgang van het gehele project frustreert. Zo kan het risico dat een voorziening niet altijd met voldoende migranten is gevuld, aanleiding zijn om een project niet door te laten gaan. Participatie door de Provincie kan voor andere partijen het verschil maken tussen wel of niet investeren. De Provincie is daarbij met name gericht op initiatieven voor ombouw van bestaande kleinschalige huisvesting en is geïnteresseerd in ontwikkeling van nieuwe, innovatieve concepten van een hoog kwaliteitsniveau.

Welk doel streeft de Provincie na?

Realisatie van voldoende adequate huisvesting voor verschillende groepen arbeidsmigranten

Wat gaat de Provincie daarvoor doen?

- afstemming woningaanbod op doelgroepspecifieke behoeften, waaronder arbeidsmigranten;
- ondersteunen (bijvoorbeeld in de vorm van risicoafdekking) van plannen voor huisvesting van (met name mid-stay) arbeidsmigranten door benutting van leegstand maatschappelijk vastgoed en leegstaande incurante woningen;
- ondersteunen (financieel of anderszins) van innovatieve regionale initiatieven van een hoog kwaliteitsniveau voor realisatie van adequate huisvesting voor woonurgente groepen, waaronder (met name mid-stay) arbeidsmigranten;
- lobby in Den Haag voor regionale experimenteerruimte met betrekking tot Woonmogelijkheden voor woonurgente groepen; stimuleren van partijen om hun bevoegdheden en mogelijkheden in te zetten.

6. 2. Integratie en taal

Arbeidsmigranten en expats kunnen de Limburgse samenleving verrijken, maar dat vereist wel een investering in het integreren van arbeidsmigranten en de autochtone Limburgse bevolking. Op dit moment is het sentiment in Limburg ten opzichte van arbeidsmigranten niet onverdeeld positief. Van de andere kant lijken de kansen op een 'klik' tussen bijvoorbeeld de MOE-landers en Limburgers helemaal niet zo denkbeeldig; in religie, opleiding en werkmoraal zijn de verschillen beperkt. Ter illustratie: uit onderzoek blijkt dat meer dan de helft van de Poolse arbeidsmigranten in Noord-Limburg vrouwelijk is, de gemiddelde leeftijd is 32 jaar en 55 % een opleidingsniveau heeft van HAVO of hoger (17 % HBO/WO). Ruim 50% van de onderzochte groep geeft aan permanent te willen blijven.¹⁰ Groot struikelblok voor een goede integratie is, zeker bij de MOE-landers, de ontbrekende kennis van de Nederlandse taal. Voor de meeste kenniswerkers ligt de situatie anders. In hun categorie banen is de voertaal meestal het door hen gesproken Engels en daarnaast is hun intentie vaak niet om zich voorgoed in Limburg te vestigen. Maar ook voor hen geldt dat de mate waarin zij zich aan Limburg willen binden en als ambassadeur voor de regio optreden, mede afhankelijk is van het woon- en leefklimaat dat zij aantreffen, waarbij in hun geval vaak voldoende internationaal klimaat en interactie (onderling en met de omgeving) van belang zijn.

¹⁰ TUE 2010 / Wonen Limburg, 2010

Voor de economie is de aanwezigheid van arbeidsmigranten van belang, maar voor de samenleving is een goede integratie minstens zo belangrijk. Juist nu, nu grote groepen arbeidsmigranten voor Limburg hebben gekozen is er de kans een goede relatie tussen Limburgers en arbeidsmigranten te laten ontstaan. Dat is niet alleen belangrijk voor de korte termijn, maar biedt ook ervaring en zet de toon voor de jaren erna, waarmee zowel Limburgers als (nieuwe) arbeidsmigranten hun voordeel kunnen doen. Het beter spreken van de Nederlandse taal is daarbij zeker voor (potentiële) blijvers een urgent te realiseren randvoorwaarde.

Op dit moment wordt er in Limburg nog relatief weinig geïnvesteerd in integratie van nieuwkomers die potentieel in onze regio willen blijven. De Provincie wil partijen (ondernemers, gemeenten, maatschappelijke organisaties, de arbeidsmigrant zelf) daarom ondersteunen bij het nemen van hun verantwoordelijkheid. Zij wil er met inzet van gedeelde krachten en benutting van haar eigen instrumenten en projecten voor zorgen dat vooral arbeidsmigranten en expats die zich voor langere tijd aan Limburg willen binden, beter worden opgenomen in de Limburgse samenleving. Belangrijke partners daarbij kunnen de maatschappelijke organisaties zijn, aangezien zij in belangrijke mate bijdragen aan een aantrekkelijk leef- en vestigingsklimaat van Limburg door het organiseren van mogelijkheden tot ontmoeting, sociale participatie en vrijetijdsbesteding voor vele doelgroepen.

Welk doel streeft de Provincie na?

Betere integratie en taalbeheersing van arbeidsmigranten in Limburg

Wat gaat de Provincie daarvoor doen?

- initiëren van een project 'Nederlandse taal voor arbeidsmigranten' voor arbeidsmigranten die zich voor langere tijd aan Limburg willen verbinden; in samenwerking met regionale partners en het onderwijsveld;
- via de regeling maatschappelijke organisaties kansen bieden om de integratie van arbeidsmigranten en expats te bevorderen; met erkende organisaties afspraken maken om projecten te ontwikkelen, gericht op integratie en acceptatie van arbeidsmigranten;
- stimuleren gebruik van de regionale plannen maatschappelijke participatie ten behoeve van arbeidsmigranten;
- meekoppelen (waar lokaal gedragen), van de integratie van arbeidsmigranten en expats in lokale of regionale projecten, onder meer bij de leefbaarheidsaanpak, de invulling van de agenda's voor sport en voor gezondheid en zorg, de uitwerking van Maastricht culturele hoofdstad en de uitvoering van het beleidskader actief burgerschap;

6.3. kennis en beeldvorming

Moderne arbeidsmigratie is, zoals de naam al zegt, een relatief nieuw fenomeen. Dat betekent dat er op vele fronten kennis ontbreekt. Bijvoorbeeld over de omvang en de achtergronden van de arbeidsmigranten, over wettelijke vereisten, over culturele verschillen, over huisvestingsmogelijkheden. Door die onduidelijkheid liggen ongewenste situaties op de loer. Malafide organisaties maken misbruik van onwetende werknemers. Vooroordelen en stereotype angstbeelden krijgen ruim baan, omdat het feitenmateriaal voor een tegengeluid ontbreekt of niet wordt benut. En beleidsmatig zorgt gebrek aan informatie ervoor dat daadwerkelijke problemen niet of te laat worden opgepakt en kansen worden gemist.

De Provincie kan vanuit haar regionale positie en integrale betrokkenheid een waardevolle rol spelen bij het genereren en beschikbaar stellen en delen van kennis en ervaringen om zo partijen in de gelegenheid te stellen goede afwegingen te maken. Zij wil daarom in de komende periode een bijdrage leveren aan

betere kennis en beeldvorming over arbeidsmigranten en betere beschikbaarheid van informatie en dienstverlening voor arbeidsmigranten en expats.

1. betere kennis en beeldvorming

Op dit moment leven in de Limburgse samenleving onterechte negatieve beelden over arbeidsmigranten bijvoorbeeld op het gebied veiligheid en overlast en verdringing op de arbeidsmarkt. Maar het overtuigende feitenmateriaal om deze beelden te weerleggen ontbreekt vaak. Tegelijkertijd lijkt het besef over de noodzaak en toegevoegde waarde van arbeidsmigranten bij de Limburgers nauwelijks aanwezig. Dit bevordert het draagvlak voor arbeidsmigratie en de integratie zeker niet, wat ook weer leidt tot een minder welkom gevoel bij arbeidsmigranten.

De Provincie zal de komende periode investeren in betere informatie over tal van aspecten van arbeidsmigratie en het benutten van die informatie. Zo zal worden voortgebouwd op het huidige RAIL-onderzoek, om de tekorten op de arbeidsmarkt ook op langere termijn in beeld te krijgen. De Provincie zoekt hierbij de samenwerking met andere partijen in Limburg die werken aan betere kennis en begrip van de feitelijke situatie. De feiten zullen worden benut voor een tegenwicht in de beeldvorming, daar waar onterechte vooroordelen bestaan, of voor het nemen van concrete maatregelen, daar waar misstanden aanwezig zijn.

Feitelijke informatie kan ook helpen in de branding van Limburg als een gastvrije, grenzeloze regio, waar het goed toeven is voor welwillende arbeidsmigranten. Dat draagt bij aan de gewenste aantrekkelijkheid van de regio voor arbeidsmigranten op langere termijn.

Welk doel streeft de Provincie na?

Betere kennisvergaring en –verspreiding en eerlijke beeldvorming over arbeidsmigratie

Wat gaat de Provincie daarvoor doen?

- stimuleren van regionale kennis door het uitvoeren van strategisch onderzoek (bijvoorbeeld het bevolkingsonderzoek arbeidsmigratie en onderzoek naar de samenhang tussen werkloosheid en arbeidsmigratie, zie ook 6.4)
- netwerkvorming ten behoeve van kennisuitwisseling en het leren van elkaars ervaringen, onder andere tussen verschillende delen van Limburg; het delen van ervaringen met pilots/experimenten over onder meer integratie, huisvesting, arbeidsmarkt
- het benutten van de kennis voor monitoring, beleidsontwikkeling en lobby (Den Haag, Brussel); lobby naar de rijksoverheid, onder andere om bestrijding van malafide ondernemers en uitzendbureaus en de zorg voor eerlijke en duidelijke arbeidsvoorwaarden én de handhaving hiervan te ondersteunen;
- het uitdragen van de kennis ten behoeve van de beeldvorming in de regio zelf en imago en de branding als gastvrije regio;

2. adequate informatievoorziening en dienstverlening

Een gastvrije regio zorgt voor een warm welkom, waarbij arbeidsmigranten effectief en efficiënt op de hoogte worden gesteld van de verwachtingen, rechten, plichten, sociaal-culturele verschillen, vergelijkbaarheid van diploma's en voorzieningen die er voor hen gelden. Belangrijke randvoorwaarde voor zo'n gastvrije regio is een gedeeld gevoel van noodzaak en urgentie bij regionale partners ten aanzien van het belang van arbeidsmigranten. De Provincie ondersteunt daarom agendering van arbeidsmigratie in (regionaal) overleg en beleid.

Op dit moment is het voor veel arbeidsmigranten bij aankomst in Nederland onduidelijk wat er precies van hen wordt verwacht en waar zij in Nederland op mogen rekenen. Gastvrijheid vertaalt zich verder ook in het zorgen voor efficiënte administratieve afwikkeling. En na het eerste welkom kan het effectief toegankelijk maken van informatie arbeidsmigranten helpen optimaal te functioneren in de Limburgse samenleving. De Provincie ondersteunt daarom via het beleidsveld onderwijs en arbeidsmarkt de adequate informatievoorziening en dienstverlening voor arbeidsmigranten en expats.

In de afgelopen jaren heeft de Provincie geïnvesteerd in grensoverschrijdende informatiepunten en expat-centres die vooral zijn gericht op kenniswerkers en grensarbeiders. Onder de naam 'Holland-Expatdesk South' werken partners in Brainport International Community aan de dienstverlening voor expats. Naast Tilburg en Eindhoven is ook in Maastricht een front-office gevestigd dat de komende tijd haar dienstverlening verder zal uitbouwen.

De Provincie wil de aanpak uitbreiden door ook bij te dragen aan (initiatieven voor) informatievoorzieningen voor andere groepen arbeidsmigranten. Zo ondersteunt de Provincie de ontwikkeling van een grensinformatiepunt met het accent op MOE-landers, door de euregio Rijn-Maas-Noord. Informatievoorziening en -uitwisseling is overigens niet alleen van belang bij aankomst en vestigen van arbeidsmigranten. Lokale voorzieningen kunnen arbeidsmigranten ook een plek bieden voor ontmoeting en informatie-uitwisseling met elkaar, zoals nu aan de orde is bij het ontmoetingspunt in Meterik. De verantwoordelijkheid voor realisatie en instandhouding van zulke ontmoetingsplaatsen ligt (voor zover het de overheid betreft) bij de gemeenten. De Provincie onderschrijft het belang van dergelijke voorzieningen, naast de genoemde grensinformatiepunten.

Welk doel streeft de Provincie na?

Adequate informatievoorziening en dienstverlening voor arbeidsmigranten

Wat gaat de Provincie daarvoor doen?

- ondersteunen agendering arbeidsmigratie in (regionaal) overleg en beleid (o.a. in het kader van het Convenant 'een koers voor Limburg' en in de Provinciale internationaliseringsnota);
- consolideren en uitbouwen van expat-service (o.a. met IND);
- het stimuleren en ondersteunen van aanvullende initiatieven ter verbetering en efficiëntere informatievoorziening voor arbeidsmigranten en voldoende beschikbaarheid overheidsfaciliteiten in de regio (o.a. initiatief euregio rijn-maas-noord);

6.4. arbeidsmarkt

De krimpende arbeidsmarkt c.q. het verkrijgen van voldoende arbeidskrachten wordt voor Limburg het vraagstuk van de toekomst en is in potentie een beperkende economische factor. Limburg loopt daarin voorop en ervaart het in versterkte mate.

De perifere ligging van Limburg in nationaal perspectief maakt het logisch dat Limburg zich oriënteert op het buitenland om te bezien of daar ontbrekende arbeidskrachten kunnen worden aangetrokken. Dit ook met het vooruitzicht dat binnen enkele jaren, wanneer de babyboomers en masse de arbeidsmarkt verlaten, concurrentie tussen regio's zal gaan optreden om goede arbeidskrachten¹¹. De kennis en ervaring in het gericht aantrekken van buitenlandse arbeidskrachten is in de regio nog slechts beperkt aanwezig. Uitzendbureaus voor arbeidsmigranten hebben ervaring, zij het dat dit vooral ligt in het

¹¹ Volgens de Minister van sociale zaken neemt de beroepsbevolking in Duitsland tussen nu en 2025 in Duitsland met 6 miljoen mensen af, tenzij wordt tegengestuurd (von der Leyen, Bundesministerin für Arbeit und Sociales)

segment van laaggekwalificeerd werk. Enkele grote ondernemingen (DSM, SABIC) opereren in het segment van de kenniswerkers.

Tegelijkertijd is de huidige werkelijkheid dat de werkloosheid in Limburg sterk is opgelopen, wat de vraag oproept of beschikbare banen op de korte termijn niet beter door werkloos geraakte Limburgers vervuld kunnen worden, in plaats van door arbeidsmigranten.

De Provincie richt haar inzet op het gebied van de arbeidsmigratie en arbeidsmarkt daarom naar twee kanten. Enerzijds zal de Provincie stimuleren dat de Provincie Limburg een regio wordt die bedreven is in de het gericht aantrekken van arbeidsmigranten op belangrijke maar moeilijk vervulbare vacatures. Dat betekent dat de Provincie een focus legt op dat deel van de arbeidsmarkt, waarvan in de Human Capital Agenda's is gebleken dat, ook na betere benutting van de (eu)regionale arbeidsmarkt, tekorten resteren. De Provincie wil ondersteunen dat de kennis en ervaring in het aantrekken van deze arbeidsmigranten in de regio groeit.

Aan de andere kant wil de Provincie graag stimuleren dat partners in de regio het Limburgs arbeidspotentieel niet over het hoofd zien. Ze zal daarom het gesprek over de samenhang tussen werkloosheid en arbeidsmigratie agenderen en bijdragen aan het beschikbaar komen van objectief feitenmateriaal om dit thema met regionale partijen te bespreken.

Welk doel streeft de Provincie na?

Verbetering van de afstemming tussen arbeidsmigratie en de Limburgse arbeidsmarkt.

Wat gaat de Provincie daarvoor doen?

- inzicht genereren in de noodzaak voor het aantrekken van arbeidsmigranten in de topsectoren; ondersteunen van acties om bij gebleken noodzaak gericht arbeidsmigranten en expats te werven voor lastig vervulbare arbeidsplaatsen;
- stimuleren uitwisseling van ervaringen met werving van arbeidsmigranten;
- het entameren van het gesprek over samenhang tussen werkloosheid en arbeidsmigranten, onder andere in regionale overlegstructuren (Kompas Zuid-Limburg, Kerkeböske overleg) en gesprekken met werkgeversorganisaties.

7. Vervolgaanpak

Het onderwerp arbeidsmigratie heeft raakvlakken met diverse beleidsterreinen. Het voorliggende kader is dan ook bedoeld om de inzet van de Provincie vanuit een gezamenlijke visie richting en samenhang te geven. Daarmee wordt bijgedragen aan het achterliggende doel van deze kadernota; het benutten en ondersteunen van arbeidsmigratie dat het de koers en ambities van Limburg versterkt. De uitvoering en verantwoording van de voorgestelde Provinciale activiteiten krijgt dan ook voor een belangrijk deel invulling via (een bijgestelde) uitvoering van reguliere taken en via geldende beleidskaders. Zo vormt als voorbeeld het strategisch kader wonen en leefbaarheid het uitvoeringskader waarbinnen de Provinciale bijdrage aan het realiseren van voldoende adequate huisvesting voor arbeidsmigranten zal plaatsvinden. In tabel 2 is dit in samenhang in beeld gebracht.

De voorliggende beleidsnotitie is in de Statencommissie Ruimte, Infrastructuur en Financiën geagendeerd. Gedeputeerde van der Broeck treedt daarbij op als coördinerend portefeuillehouder. Minstens eenmaal per jaar zal voortgangsrapportage rapportage en verantwoording (vanuit de samenhang) aan de Statencommissie RIF plaatsvinden over het geheel van de activiteiten die binnen het

kader van de strategische notitie arbeidsmigratie vallen (te beginnen dit najaar). De uitvoeringsnotitie arbeidsmigratie, die als bijlage aan deze kadernotitie is toegevoegd, kan als eerste aanzet van zo'n rapportage worden beschouwd.

Voor enkele onderdelen geeft deze kadernotitie een aanvullende Provinciale inzet, met name voor enkele onderdelen van de prioritaire thema's 'integratie en taal' en 'kennis en beeldvorming'. De reguliere verantwoording over deze onderdelen in de reguliere begrotingscyclus vindt plaats via het programma fysiek beleid en mobiliteit.

8. Financiën

Bij de gekozen selectieve, ondersteunende rol die de Provincie in de kadernotitie kiest, past een beperkte financiële inzet. In lijn hiermee is er voor het ruime merendeel (ongeveer driekwart) van de aangegeven actielijnen geen aanvullende financiering aan de orde; de Provinciale inzet vloeit hier voort uit geldende beleidskaders.

Uitzondering zijn enkele activiteiten uit de prioritaire onderwerpen 'integratie en taal' en 'kennis en beeldvorming', die geen onderdeel uitmaken van bestaande beleidskaders. De invulling van de ondersteunende Provinciale rol op deze onderdelen vraagt ook om enige financiële armslag. Voor het resterende deel van deze coalitieperiode gaat het hierbij om een totaalbedrag van € 500.000,- , verdeeld in € 250.000,- voor elk van beide genoemde onderdelen. In de uitvoeringsnotitie arbeidsmigratie is nader toegelicht voor welke activiteiten deze middelen zullen worden ingezet.

De Provincie staat in beginsel positief ten aanzien van het verzoek van de regio om Provinciale expertise te leveren voor de opschaling van de interventieaanpak malafide praktijken naar regionaal niveau. Met de regio zullen afspraken worden gemaakt over de verdere invulling, waarbij op voorhand gekeken naar invulling vanuit de Provinciale TVL - organisatie. Mocht dit niet tot een passende invulling leiden dan kan dit in de loop van 2013 tot een verzoek om aanpassing van de financiële randvoorwaarden leiden.

Tabel 2. Verdeling beoogde activiteiten naar programmalijnen

Wat doet de Provincie?	Programmalijn (portefeuillehouder)
Regionale Coherentie in huisvesting • stimuleren regionaal debat huisvesting arbeidsmigranten • verankeren ruimtelijke consequenties (POL) • ondersteuning gemeenten bij interventieaanpak malafide praktijken (o.a. huisvesting)	Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit (<i>Van der Broeck</i>)
Adequate huisvesting • afstemming woningaanbod op doelgroep-specifieke behoeften (o.a. arbeidsmigranten) • ondersteunen regionale initiatieven voor huisvesting woonurgente groepen (waaronder arbeidsmigranten)	Limburgse woningmarkt (<i>Koppe</i>)
Integratie en taal • Nederlandse taal voor (mid- en long-stay) arbeidsmigranten • inzet maatschappelijke organisaties en plannen maatschappelijke participatie • meekoppelen in projecten, o.a.: - o leefbaarheid - o actief burgerschap - o gezondheid en zorg - o cultuur / culturele hoofdstad - o sport	Arbeidsmigratie (<i>Van der Broeck</i>) Gezondheid en zorg (<i>Van Dijk</i>) Leefbaarheid (<i>Lebens</i>) Bestuur (<i>Bovens</i>) Gezondheid en Zorg (<i>Van Dijk</i>) Cultuur (<i>Lebens</i>) Sport (<i>Lebens</i>)
Kennis en beeldvorming • versterken regionale kennis arbeidsmigratie • beeldvorming en communicatieplan • benutten kennis tbv imago / Limburgbranding	<i>Diversen</i> Arbeidsmigratie (<i>Van der Broeck</i>) Limburg een sterk merk (<i>Beurskens</i>)
Informatievoorziening en dienstverlening • agendering arbeidsmigratie in (regionaal) overleg en beleid (o.a. in Koers voor Limburg, internationaliseringsnota) • consolideren en uitbouwen expat-service; stimuleren aanvullende initiatieven informatievoorziening /overheidsfaciliteiten	<i>Diversen</i> Onderwijs en arbeidsmarkt (<i>Kersten</i>)
Arbeidsmarkt • ondersteunen gerichte werving arbeidsmigranten • entameren gesprek over samenhang Limburgs arbeidspotentieel en arbeidsmigranten	Onderwijs en arbeidsmarkt (<i>Kersten</i>)
Coördinatie	Arbeidsmigratie (<i>Van der Broeck</i>)